

ד"ר שמעון ברנפלד.

ודאי, ד"ר שמעון ברנפלד לא תמיד קלע אל המטרה בספריו העולים לעשרות ובמאמריו העולים למאות. להמון ספרים ומאמרים כזה אי אפשר בלא טעויות וסתירות. ואף שטחיות יש בהם. הם פופולאריים יותר מן המדה, ועל-כן אי-אפשר שיהיו מדעיים גמורים. וההשקפות שבהם מושפעות לעתים קרובות מהרגשות זמניות ועוברות, ועל-כן לקחה מדת האוביקט טיביות שבהם. אין דיוק מדעי ואין זהירות מדעית במדה הדרושה. והעבודה בהרבה מקצועות בפעם אחת – מדה, שלקו בה כל חכמי-הזמן הכותבים עברית כמעט בלא יוצא מן הכלל, – בעל-כרחו עושה את חבוריו של ברנפלד מחוסרי אותה ההשלמה, שהיא מצויה אך בחבוריהם של „בעלי מלאכה אחת“.

ואף-על-פי-כן, מי שמבטל את עבודתו המדעית והספרותית של ברנפלד אינו אלא מחוסר רחבות-המבט ועמקות-החדירה לתוך עצם מהותה של עבודה זו.

קודם כל: רבוי-הכתיבה. הקהל העברי רגיל לִבטל מי שכותב הרבה. „קב-ונקי“ – זהו האידיאל שלנו. ומי שמרבה לכתוב בידוע שהוא שטחי, „מימי“, וכיוצא בזה. ואין הקהל העברי מבין כלל, שהפריה הספרותית, ככל פריה שבטבע, מעידה על שפע של כחות כבירים, שהומים בקרב ה„מרבה בכתיבה“, פורצים בכח ועוז ומפלסים להם דרך בעל-כרחו. רבוי-הכתיבה – אם אין זה פטפוט בלבד, – כשהוא מתגלה בספרים ומאמרים, שיש בהם ממש, מעיד על אֶנרגיה רוחנית כבירה, על מעיין מתגבר ונהר שאינו פוסק של מחשבה ושל רגש. כלום אין אנו משבחים אֶשדמים על שמימו מרובים והמפל שלו אינו פוסק? ויער של אילנות, כלום אינו משובח במה שהוא עבות? –

במה דברים אמורים? אם בהמון הספרים והמאמרים יש רעיון מרכזי, *idée maitresse*, כמו שאומרים הצרפתים, בהבדל מן *idée fixe*

שיש ל"משוגעים לדבר אחד". יש לחכם וסופר "רעיון שליט", "מחשבה עליונה" – הריהו ראוי לשם זה. אין לו רעיון כזה ומחשבה כזו – הריהו כתבן, שכוונתו להרוויח כסף ולקנות פרסום.

ולד"ר שמעון ברנפלד יש "מחשבה עליונה", שהיא נוקבת עד התהום, חודרת כמעט לכל ספריו ועוברת כחוט-השני ברוב מאמריו.

במלים מועטות אלו הייתי מביע "רעיון שליט" זה:

היהדות היא זרע ההתקדמות המוסרית בעולם. והיהדות היא נצחית, כי על-כן ההתקדמות המוסרית, האנושית הכללית, שהיא היא היהדות בעצם, נצחית היא ובלתי-עוברת.

שלשה עמודי-עולם יש ליהדות: אחדות-האלהות בתור יחידות ההויה העליונה, הנבואה בתור דרך-החיים המוסריים, והרעיון המשיחי בתור תקון-העולם. אלו הם כל החיים האנושיים: הדתיים, המוסריים, המדיניים, המעמדיים והחברותיים. בשלשת אלה כלולים האידיאלים האנושיים, הלאומיים והסוציאליים הגדולים ביותר: דבקות כל היש במצוי הראשון, החירות, השוויון והאחווה של הפרטים והלאומים, השתלמות בלתי-פוסקת, נצחוננו של הטוב המוחלט והתגלותו של הצדק העליון ב"אחרית-הימים". אידיאלים אלה הם אנושיים כל-אומיים, חברותיים כאינדיבידואליים, דתיים כחולוניים. הם נעלים עד לאין שיעור, ועל-כן אי-אפשר שיתגשמו בקרוב. הם גדולים עד לאין ערך, ועל-כן אי-אפשר שיעברו ויבטלו מן העולם. וכל עוד לא יעברו ולא יבטלו הם, לא תעבור ולא תבטל גם היהדות, לא יעבור ולא יבטל גם ישראל.

"נהיה ככל הגויים, בית-ישראל!" – קול גדול זה, שמנסר בעולמנו הקטן, יש בו צדק ידוע. נהיה ככל הגויים – בעלי-ארץ, בעלי-לשון, בעלי חשיבות מדינית, ואולם, כלום יש בעולם אומה, שאומרת לבניה: "נהיה ככל הגויים"? – לא ולא! כל אומה משתדלת להציגן באיזה דבר, מצבת לה תעודות לאומיות מיוחדות לה, מדיניות או רוחניות, כלכליות או תרבותיות. מפני שעם-ישראל אין לו מה שיש לעמים אחרים – רוב בארץ, לשון מדוברת בפי כל בניו, כח מדיני מסוים, – על-כן אפשר וטבעי הוא הדבר, שהוא מניח לפי שעה את תעודתו ההיסטורית (לא המיטאפיסית!) ועוסק בשאלות מדיניות וכלכליות בלבד. אבל אך סומא בשתי עיניו אינו רואה, שכלית כל אותם המעשים המדיניים והכלכליים אינה אלא אותה ה"רוחניות", שה"מדיניים" וה"מעשיים" בזים לה או מלגלים עליה. אנו צריכים לארץ ולשון כדי לחיות חיים לאומיים שלמים. אבל מה היא שלמות זו של אומה אם לא פתוח רוחה על-פי דרכה, בחירות מלחץ זר ובשעבוד-מרצון לעבר ההיסטורי הגדול? – כל מדיניות ציונית היא בסוף-מובנה

ציונית רוחנית מפורשת כהוגן (לא במובן המצומצם) וכל לאומיות עברית חילונית אף היא אין עצם-יסודה אלא לאומיות עברית רוחנית. דבר זה הבין ברנפלד יותר מכל הסופרים העבריים לפניו ובזמנו, זולת שנים-שלשה. דבר זה הורה ברנפלד בספרים לעשרות ובמאמרים למאות. השטחיים שבקוראינו ובסופרינו מלגלגים על זה מתוך אי-הבנה. הרי „רוחניות“ נעשתה כמעט שם של גנאי בתוכנו. אבל אילו היו המלגלגים מעמיקים חקר בספריו ובמאמריו של ברנפלד, אפשר, שהיו מוצאים בהם, ביחד עם סתירות והפכים, מעיין נובע ומתגבר תדיר של מחשבות, שהן אך נקודות-הקף לרעיון מרכזי אחד גדול: היהדות היא זרע ההתקדמות המוסרית בעולם; ונצחית היא כנצחיותה של התקדמות זו. ואילו היו בודקים את נפשם, את מעשיהם ואת יצירתם הספרותית, לאורו של רעיון גדול זה, אפשר, שהיו רואים, שאף הם ומעשיהם ומחשבותיהם מכוונים שלא מדעת, ופעמים אף שלא ברצון, לנקודה מרכזית זו, שאליה שאף מדעת ולה הטיף ברצון במשך עשרות שנים רצופות ה„רוחני“ ד”ר שמעון ברנפלד...